

УДК 304.4 (477)

*Тетяна Юріївна ГРАНЧАК,
старший науковий співробітник, завідувач відділу
політологічного аналізу СІАЗ НБУ
імені В. І. Вернадського,
доктор наук із соціальних комунікацій (Київ)*

ТАРАС ШЕВЧЕНКО У СОЦІОКУЛЬТУРНИХ ВИМІРАХ МАЙДАНУ

У статті розкривається значення меморіального образу Тараса Шевченка як символу української ідентичності в умовах сучасної суспільно-політичної кризи, обґрунтовується актуальність звернення до меморіального образу Тараса Шевченка як до узгодженої і компромісної частини національної пам'яті у контексті вибудовування українською нацією сценарію спільного консолідованого майбутнього.

Ключові слова: Тарас Шевченко, Кобзар, Майдан, українська самоідентичність, національна свобода, незалежність.

The article deals with values of Shevchenko memorial image as a symbol of Ukrainian identity in modern social and political crisis, urgency to address to Shevchenko memorial image as a coherent and compromise part of national memory in the context of nation building Ukrainian scenario of common consolidated future.

Keywords: Taras Shevchenko, Kobzar, Maidan, Ukrainian self-identity, national freedom, independence.

В статье раскрывается значение мемориального образа Тараса Шевченко как символа украинской идентичности в условиях современного общественно-политического кризиса, обосновывается актуальность обращения к мемориальному образу Тараса Шевченко как к согласованной и компромиссной части национальной памяти в контексте выстраивания украинской нацией сценария общего консолидированного будущего.

Ключевые слова: Тарас Шевченко, Кобзарь, Майдан, украинская самоидентичность, национальная свобода, независимость.

Кожна нація, як і кожна людина, переживає у своєму розвитку певні моменти, які є визначальними для її подальшої долі, проходить, так звані, «точки неповернення»,

за якими вибудовується принципово відмінна від попередньої багатоманітність сценаріїв майбутнього. Рішення, що приймаються в такі переломні часи, вимагають мобілізації всього духовного й інтелектуального потенціалу спільноти, актуалізують звернення до власних джерел і витоків, адже, перефразовуючи відомий вислів «Хто ми і куди йдемо?», для того, щоб визначити, куди йти, власне, спершу варто усвідомити, хто ти є. Відповідь на це питання дасть змогу збагнути власні потреби, окреслити цілі, обрати інструменти їх досягнення.

У цьому контексті природним є звернення до тих меморіальних образів, що стали складовою частиною національної пам'яті та однозначно сприймаються різними національними соціокультурними групами. Це ті «константи», навколо яких консолідується нація та ставлення до яких є індикатором відмінностей «своїх» від «чужих».

Саме до таких «констант» належить меморіальний образ Тараса Шевченка, якого, за словами І. Дзюби, по суті було ототожнено з нацією: «Мало кому із найбільших геніїв судилося стати символом своєї нації і своєї країни. (...) Тарас Шевченко — це Україна» [6, с. 8].

Образ Т. Шевченка на сьогодні виконує консолідуючу функцію для українського суспільства, він, як зазначає Я. Грицак: «...є одним із небагатьох “острівців загальнонаціонального консенсусу” в культурі пам'яті України» [5, с. 69].

На цьому самому аспекті акцентує увагу відома сучасна німецька шевченкознавець Є. Альварт, на переконання якої: «Тарас Шевченко — це одна з небагатьох історичних постатей України, яку хоча й сприймають та зображають по-різному, однак майже завжди та у всіх регіонах країни оцінюють як позитивну» [1].

Підставою для такого висновку дослідниці стали, зокрема, результати опитування у межах проекту «Україні потрібні герої» (вересень 2010 р.), згідно яких Т. Шевченко отримав 97,7 % голосів і став в Україні історичною особистістю, яку оцінюють найбільш позитивно.

Дослідженню значення постаті, творчої спадщини та впливу Т. Шевченка на процес становлення української нації приділялася наукова увага вчених різних галузей знань — філологів, істориків, літературознавців, культу-

рологів¹. Водночас, стрімкі зміни суспільно-політичних реалій сьогодення, обумовлена загостренням необхідності цивілізаційного вибору глибока суспільно-політична криза в Україні, революційні зрушення у суспільній свідомості, виявом чого став феномен Майдану, актуалізують вивчення трансформацій меморіального образу Тараса Шевченка, його адаптації до реалій сьогодення, інтеграції в загальний образ Майдану та специфіки інтерпретації в соціокультурних вимірах останнього.

Відтак метою даного огляду є висвітлення значення меморіального образу Тараса Шевченка як символу української ідентичності в умовах сучасної суспільно-політичної кризи, мотивів, інструментів і шляхів його адаптації до специфіки Майдану.

Переломні події, пов'язані з Майданом, символічно збіглися у часі з підготовкою до відзначення 200-річчя з дня народження Кобзаря, хоча, очевидно, активне звернення «майданного» соціуму до образу поета та його творчості пояснюється не лише цим. Більше того, слушною видається думка, висловлена відомим українським драматургом Н. Ворожбіт в інтерв'ю виданню «Лівий берег», про те, що Майдан став своєрідним подарунком українців до ювілею Т. Шевченка. «Він (Шевченко. — *Авт.*) його передчував. Усе життя він боровся за свою свободу, страждав від дій влади. Я думаю, Майдан — абсолютно шевченківська історія. Сьогодні не можна говорити про Шевченка і не говорити про Майдан. Пройдіться по Майдану — це найбільш цитований поет, який найбільше відповідає духу часу, живий не закостенілий герой» [12].

¹ Скажімо: Воспоминания о Тарасе Шевченко. — К. : Дніпро, 1988. — 605 с. ; Доманицький В. Тарас Шевченко / В. Доманицький. — Чикаго : Вид Спілка, 1961. — 116 с. ; Зайцев П. І. Життя Тараса Шевченка / П. І. Зайцев. — 2-ге вид. — К. : Обереги, 2004. — 480 с. ; Дзюба І. З криниці літ : у 3-х тт. — Т. 2. — К., 2006. — 976 с. ; Мельниченко В. Тарас Шевченко в Москві / В. Мельниченко. — К. : Либідь, 2009. — 737 с. ; Меншиков І. І. Поетичне слово Кобзаря : словник лексичних компонентів атрибутивних конструкцій / І. І. Меншиков, Н. В. Підмогильна. — 2-ге вид., доп. — К. : ДП Дирекція ФВД, 2008. — 211 с. ; Панасюк Б. Я. Український ренесанс у творах Тараса Шевченка : наук. дослідження / Б. Я. Панасюк. — 2-ге вид., доопрац. і доп. — К. : Просвіта, 2010. — 303 с. ; Чанін С. В. Великий рід великої людини : наук.-популяр. нарис про Т. Г. Шевченка та його родовід / С. В. Чанін. — Харків : Елібре, 2008. — 158 с. та ін.

Слова Т. Шевченка з поеми «Кавказ» «Борітеся — поборете! / Вам Бог помагає! / За вас правда, за вас слава. / І воля святая!» стали неофіційним гаслом Майдану. «Український Євромайдан вирує! На нашвидкуруч споруджених барикадах, на наметах, на залізних бочках, кучугурах почорнілого снігу, на дерев'яних конструкціях, обплетених колючим дротом, на польових кухнях, на рукавах і спинах протестувальників — повсюди білють сотні прокламацій, звернень, лозунгів, гасел, епіграм, сатиричних малюнків, гумористичних звернень, віршованих інвектив на адресу влади. А над Майданом видніються півметрові літери поетичного звернення Тараса Шевченка: “Борітеся — поборете, Вам Бог помагає!”» — так описав свої враження від перебування на Майдані академік НАН України М. Жулинський [7].

Символічно, що саме цей уривок читав загиблий одним із перших активіст Майдану вірменин Сергій Нігоян для проекту «Наш Шевченко» (<http://nashshevchenko.in.ua/>) 22 грудня 2013 р., за місяць до своєї смерті. Згодом відео, на якому С. Нігоян читає Шевченка, було викладене у мережу You.Tube і станом на 3 травня 2014 р. його переглянули 1 179 199 разів [10].

Американський сенатор Д. Маккейн 15 грудня 2014 р. під час свого виступу на мітингу, що проходив на Майдані Незалежності у Києві на підтримку євроінтеграції України та проти дій силовиків, теж цитував слова Тараса Шевченка: «Свою Україну любіть, любіть її, ... во время люте, в останню тяжкую минуту за неї Господа моліть» [2].

А один із опозиційних лідерів, народний депутат України, голова Всеукраїнського об'єднання «Свобода» Олег Тягнибок на запитання мітингувальників, який план дій Євромайдану, відповів: «Коли хтось запитує про план — кажу: відкрий «Кобзар», там план» («Україна молода», 17–18 січня 2014 р.) [7].

Твори Тараса Шевченка, поряд із творами Василя Шкляра, Мирослава Дочинця, Григорія Сковороди, стали одними з найбільш запитуваних в бібліотеці Майдану, яку було відкрито в Українському домі. Про це кореспонденту видання «Gazeta.ua» розповіла одна з волонтерок, яка працювала в бібліотеці. «Свою діяльність бібліотека починала

із кількох ящиків із книгами. За кілька днів люди принесли не менше тисячі книжок і привезли кілька книжкових шаф. Діапазон книжок широкий. Є художня література, видання з історії, філософії та економіки. Найчастіше читачі запитують книжки Василя Шкляра, Мирослава Дочинця, Григорія Сковороди і Тараса Шевченка», — сказала вона [4].

Графіті із зображенням поета української свободи прикрасили вулиці протестного Києва. Столичний стрит-арт художник, який виступає під псевдонімом #Sociopath (соціопат. — *Авт.*), 10 лютого на барикадах вул. М. Грушевського розмістив триптих «Ікони революції» — півтораметрові зображення Тараса Шевченка, Лесі Українки й Івана Франка в стрит-арт інтерпретації, які, за задумом їх автора відповідно до його записів на сторінці у мережі Facebook (<https://www.facebook.com/therealSociopath>), мали підтримати волю та дух тих, хто стояв на передовій. Для кожного діяча #Sociopath також додав відповідне гасло, зокрема для Шевченка — «Вогонь запеклих не пече», Лесі Українки — «Хто визволиться сам, той буде вільний...», Франка — «Наше все життя — війна».

Напередодні 200-річчя Тараса Шевченка «майданівці» Кременчука на чолі з художником Сергієм Брілевим намалювали величезну графіті із зображенням Тараса Шевченка на тлі барикад на вул. М. Грушевського як подарунок Кобзареві. Місцем для художнього задуму вибрали стіну колишньої електростанції. Над портретом Кобзаря молодь і художник працювали більше п'яти годин, після чого накрили його прапором України, а відкрили 9 березня 2014 р. Малюнок супроводжується цитатою з поеми Тараса Шевченка «Борітеся — поборете!» [14].

Народну скульптуру Кобзаря у 2,5 м до 200-річчя поета було витесано на столичному Майдані Незалежності. За інформацією кореспондента видання «Gazeta.ua», до творчого процесу міг приєднатися кожен бажаючий. Майстерня зі скульптурою розташувалася безпосередньо на головній площі Києва — біля сцени Майдану [13]. Автором ідеї виступив скульптор Володимир Заєць. Він самостійно вирізав із осики найскладнішу частину дерев'яного твору — голову та обличчя Тараса Шевченка. «Кожен може стати співавто-

ром. Голову зробив я. А інше запрошую зробити всіх бажаючих», — цитує видання творчого діяча [13]. В. Заєць наголосив, що вже навіть є дипломи, які засвідчать кількість задіяних співавторів у виготовленні скульптури. За його словами, залишилося вписати тільки кількість учасників.

За словами майстра, дереву, з якого виготовлявся образ Шевченка, вже більше 200 років. Отже, воно, по суті, є ровесником великого Кобзаря.

У соціальних мережах активного поширення набули зображення Тараса Шевченка в будівельній касці, з шиною на плечі тощо, які за допомогою відповідних упізнаваних специфічних атрибутів — маска, каска, шина, бита — наближували образ Шевченка до протестувальників і навпаки. Фактично на майдані Тарас Шевченко підтвердив свій статус народного поета України. Образ поета-побратима, соратника свідчить про потужну міць шевченкового слова, яке сьогодні стає додатковим джерелом сил і насаги для нинішнього покоління борців. Саме цей образ відображає ставлення українських патріотів до Шевченка, як до «свого» близького та зрозумілого лідера, якого так потребує українське суспільство — надійного, який здатен підтримати та повести за собою, який не зрадить, якому можна вірити.

Натхненний революційними подіями Майдану, інший митець — бережанський художник Олег Шупляк створив чергову картину під назвою «Борімося — поборемо. Нам Бог помагає!». На ній зображені українці, які повстали проти провладного режиму. Довкола вогонь, шини, барикади та... образ Шевченка, який наче дух часу спрямовує народ у боротьбі за власне майбутнє. Картина вже облетіла інтернет-простір і викликала чимало захоплення у тих, хто досі не був знайомий з творчістю митця з Тернопільщини [3].

Сам художник, пояснюючи свій задум, зазначив: «Справа в тому, що Шевченко, він завжди присутній, а на Майдані і на барикадах — його дух. Це як писав Франко — “Той дух, що тіло рве до бою”» [9].

Свою першу роботу О. Шупляк написав 1991 р., коли Україна здобула Незалежність. За словами майстра, тоді йому вперше захотілося намалювати картину, де були б Дніпро, і кручі, і незримий, але присутній образ Шевченка.

Подібним чином — крізь особистості сучасних українців — «побачили» Шевченка автори колажу із зображенням Кобзаря, виготовленим із тисяч знімків осіб — живих фотосвідочтв подій Майдану. Унікальний фотоколаж розміром 3x6 м, присвячений 200-річчю Тараса Шевченка, було встановлено у фойє Палацу «Україна», другий — на Майдані Незалежності в Києві. Дивовижні, натхненні обличчя, серед яких кожен може знайти себе, своїх друзів і однодумців, ніби розповідають історію оновленої країни.

Виходячи з наведених прикладів, можна говорити про декілька різновидів сприйняття та відтворення образу Шевченка в творчості митців Майдану.

У першу чергу йдеться про «вписування» образу Шевченка у протестний контекст, що, по суті, в умовах, коли Майдан неодноразово був звинувачений у технологічній основі, опосередковано слугувало додатковій легітимізації Майдану в громадській думці — (Шевченко з Майданом!), — уособлювало ототожнення цінностей учасників протестів із ідеями Кобзаря, «освячувало» постаттю Шевченка боротьбу проти режиму Януковича як антиукраїнського за своєю суттю, сприяло осмисленню подій Майдану як української революційної війни за незалежність.

По-друге, це образ ідеолога Майдану, натхненника-пророка, який, власне, вибудував у своїй творчості актуальну й сьогодні систему цінностей — свобода, гідність, любов до матері-Батьківщини та її захист.

Уся доля Шевченка органічно інтегрована в цю систему цінностей і безпосередньо впливає на специфіку сучасного сприйняття образу Кобзаря.

Кріпак, який здобув особисту волю та все життя боровся з кріпацтвом, став символом прагнення до свободи. Виходець із соціальних низів, Шевченко і досі уособлює боротьбу за рівні можливості та гарантії забезпечення прав людини. Український Орфей, якого почув увесь світ, поет назавжди пов'язаний із боротьбою за українську самобутність і утвердження української ідентичності. Цей образ Шевченка вже не поряд, а над учасниками подій. Його постать здійсмається над мітингувальниками, ніби спостерігаючи за їхньою боротьбою, надихаючи та одночасно захищаючи їх.

При цьому варто погодитися з М. Жулинським, за висновком якого, «чи не найголовнішою істиною в комплексі цінностей, що їх продукував Тарас Шевченко, було відродження української нації, набуття національної ідентичності, виборення свободи й незалежності: “В своїй хаті своя правда / І сила, і воля”».

Ось чому так емоційно чутливо сприймається й сьогодні творчість Тараса Шевченка, так органічно вона живе в етнонаціональному духовному просторі буття українського народу. Саме багато в чому завдяки Шевченкові такі всенародні протестні зрушення, як Помаранчева революція та Євромайдан, стали революціями духу. Духу національного, який поривається відродити й утвердити національну і людську гідність громадян України, добитися правди і справедливості ненасильницькими методами. А головне — консолідувати українське суспільство з метою активного державного самоздійснення на засадах нових, праведних законів, соціальної справедливості, рівноправності у відносинах між народами-сусідами, єднання в сім’ї європейських народів. Саме тому так сьогодні “запитуваний” Тарас Шевченко.

Його ідеї, образи, герої, його ціннісні установки, сама постать Шевченка — поета-пророка володіють потужним національно-смісловим потенціалом» [7].

Образ поета-пророка та віще значення змісту творчості Тараса Шевченка для нашого сьогодення акцентується різними діячами літератури та мистецтва, прихильними до ідей Майдану. Так, за словами відомого композитора Валентина Сильвестрова, «І мертвим, і живим, і ненародженим...» — це увертюра до наших подій.

«В історії це унікальний випадок, коли поет став символом не тільки боротьби за незалежність, а й символом України. Через слово. У нього навіть є рядок: “І на сторожі поставлю слово”. У Шевченка ставлення до слова — біблійне, його творчість взагалі тісно пов’язана з Біблією. Біблійне ставлення до слова — це важливо. У нього дуже дивна доля: він, в принципі, художник, але саме поезія була його бідою і долею. Якби він нею не займався, то прожив би нормальне життя, був би хорошим художником, у нього були б замов-

лення. А поети — вони мають справу зі словом. І вийшло так, що його поетичне слово не стало просто літературним, хоча начебто були всі передумови. А це ніби псалми, він псалмоспівець. Він — не поет у такому літературному відношенні, як Пушкін, скажімо, або Лермонтов. Він — інший. Він не прагнув до краси написання, у нього була зовсім інша задача.

У його поезії багато, можливо, недосконалості, але ось це якраз дало йому унікальність. Дві поеми його абсолютно унікальні — це “Кавказ” і “Сон”. Ось читаєш зараз “Кавказ” — так це ж те, що творив Путін ... Просто кожне слово на своєму місці. І це не тільки політична правда, Шевченко, коли говорить її, віщує якесь нещастя. І я хотів би, щоб “І мертвим, і живим ...” почитали всі: “Схаменіться! Будьте люди, / Бо лихо вам буде! / Розкуються незабаром / Заковані люди, / Настане суд, заговорять / І Дніпро і гори! / І потече сторіками / Кров у сине море / Дітей ваших... і не буде / Кому помагати. / Одцурається брат брата / І дитини мати. / І дим хмарою заступить / Сонце перед вами / І навіки прокленетесь...”.

Тобто ось це ставлення нинішнього уряду до народу. І от їм відповідь: “Схаменіться! Будьте люди...”», — наголошує митець [11].

Богдан Тихолоз, український літературознавець і викладач Львівського національного університету імені Івана Франка у свою чергу наголошує віщу суть шевченкових поезій: «Навряд чи ще якихось півроку тому хтось міг передбачити, за яких обставин і в якій країні відзначатимемо Шевченкові великі роковини — 200-річчя від дня народження. Утім, як на мене, магія круглих дат (нехай і з двома нулями!) блідне порівняно з разючою правдивістю Шевченкових пророцтв, що здійснюються на наших очах: “...Україну злії люде / Присплять, лукаві, і в огні / Її, окрадену, збудять...”; “А майдани / Кров почервонила”; “...Якби були / Одностайне стали... / Не плакала б Матер Божа / В Криму за Україну”... Цей ряд можна продовжувати й далі, бо віщі образи та перестороги зі сторінок “Кобзаря” немовби ожили у відблисках полум’я Майдану, а Шевченкове слово зазвучало з новою силою та переконливістю, неначе б очис-

тившись у революційному горнілі від численних ідеологічних нашарувань і тенденційних кривотлумачень» [15].

Те саме твердить письменник і видавець Віталій Капранов: «Вранці відкрив Шевченка на першій-ліпшій сторінці — як ворожіння по книжках. Натрапив на таку цитату: “Я так її, я так люблю, мою Україну убогу, що прокляну святого Бога, безсмертну душу прокляну”. Чи може бути це не актуально, а особливо зараз? Ми всі сьогодні заради України готові пожертвувати життям і навіть безсмертною душею. У “Кобзарі” Шевченка зашифрований генетичний код України. Ген — це наполовину біологічна, наполовину інформаційна одиниця. Тарас Григорович зумів зашифрувати інформацію, яка впливає на генетичному рівні на всіх українців. У нас був цікавий спір у Москві. Друзі там питають, чи дійсно це геніальні рядки: “Широкий Дніпр ревет и стонет, сердитый ветер листья рвет”? Ні, говоримо, але “Реве та стогне Дніпр широкий, сердитий вітер завива” — це геніальні. А в чому різниця? Ці рядки у нас відгукуються на хромосомному рівні» [8].

Останній образ «майданівського» Кобзаря — найскладніший. Його вибудовування відбувається крізь призму дій наших сучасників і нас самих. Такому сприйняттю образу Шевченка певною мірою сприяла міфологізація поета шляхом ототожнення його з анонімним народним співцем — Кобзарем, яка, як зазначив М. Жулинський, розпочалася «від появи першої поетичної книжечки, яка містила усього вісім творів, під назвою “Кобзар”. ... Поет свідомо “передає” свої функції оповідача центральному образу — народному кобзареві, кобзареві-трубадуру, який виступає в ролі не тільки хранителя історичної пам’яті українського народу, а й своєрідного деміурга національного духовного космосу» [7].

Сьогодні «співцем» українського буття стає сам народ України, хранителями «духовного космосу» стають наші сучасники. Як слушно звертає увагу В. Капранов, говорячи про свою з братом творчість, кобзар — це і професія, і спосіб творення, який означає — іти до людей і доносити актуальну інформацію у художній формі. «Кобзарство — це процес. Наше — з маленької літери, Шевченка — з великої» [8], — резюмує письменник. Переносючи ці слова на

події Майдану, можна констатувати, що процес творення його учасників ідейно-ціннісно співпав із «кобзарством» Шевченка, що у підсумку спричинило ефект національного резонансу.

Таким чином, у діях учасників Майдану, в сукупності вчинків окремих особистостей, об'єднаних єдиним прагненням до перемоги ідеалів національної свободи, вибудувався ще один образ Шевченка як уособлення українського народу. Ми самі стаємо носіями шевченкових ідей, вбираючи їх у себе, продовжуючи лінію боротьби поета до сьогоднішнього і відроджуючи його в цій боротьбі. «Здається, — сьогодні Шевченко нарешті повернувся. Утім, він нікуди й не йшов. Це швидше ми повертаємося до нього — як до себе», — не можна не погодитись із цими словами Б. Тихолоза [15]. І у цьому сенсі увесь Майдан як суспільно-політичне і соціокультурне явище став збірним образом Шевченка, його сучасним відродженням.

1. *Альварт Є.* Тарас Шевченко у культурі пам'яті та політиці історії сучасної України [Електронний ресурс] / Є. Альварт. — Режим доступу : <http://www.historians.in.ua/index.php/istoriya-i-pamyat-vazhki-pitannya/240-yenni-alvart-taras-shevchenko-u-kulturi-pamiati-ta-politytsi-istorii-suchasnoi-ukrainy>. — Назва з екрану.
2. *Беловол А.* Американский сенатор на Майдане цитировал Тараса Шевченко [Электронный ресурс] / А. Беловол // Сегодня. — 2013. — 14.12. — Режим доступа : <http://www.segodnya.ua/politics/pnews/amerikanskiy-senator-na-maydane-citiroval-tarasa-shevchenko-482903.html>. — Название с экрана.
3. *Борімося* — поборемо. Нам Бог помагає! [Електронний ресурс] // Крокус (Крок у світ культури Тернопілля). Блог відділу інформації Тернопільської ОУНБ. — 2014. — 24.03. — Режим доступу : <http://informtounb.blogspot.com/>. — Назва з екрану.
4. *Гончар О.* В бібліотеці Майдану найчастіше запитують книжки Василя Шкляра і Тараса Шевченка [Електронний ресурс] / О. Гончар // News Daily. — 2014. — 31.01. — Режим доступу : <http://newsdaily.com.ua/post/81352>. — Назва з екрану.
5. *Грицак Я.* Пам'ять [Текст] / Я. Грицак // Життя, смерть і інші неприємності. — К. : Грані-Т, 2008. — 232 с.
6. *Дзюба І.* Шевченко і Петєфі [Текст] / І. Дзюба // З криниці літ : у 3-х тт. — Т. 2. — К., 2006. — 976 с.
7. *Жулинський М.* За що я Україну люблю? [Електронний ресурс] / М. Жулинський // День. — Режим доступу : <http://incognita.day.kiev.ua/taras-shevchenko-ta-uevromajdan.html>. — Назва з екрану.
8. *Киселева Е.* Майдан исполнил завещание Шевченко [Электронный ресурс] / Е. Киселева // Gazeta.ua. — 2014. — 7.03. —

- Режим доступа : http://gazeta.ua/ru/articles/ukraine-newspaper/_majdan-ispolnil-zaveschание-sevchenko/545950. – Название с экрана.
9. *Майдан та Шевченко* — в новій картині-ілюзії відомого уродженця Бережан [Електронний ресурс] // Погляд. – 2014. – 14.03. – Режим доступа : <http://poglyad.te.ua/podii/majdan-ta-shevchenko-v-novij-kartyni-ilyuziji-vidomoho-urodzhentsya-berezhan/>. – Назва з екрану.
 10. *Проскурня С.* Сергій Нігоян. Наш Шевченко [Електронний ресурс] / С. Проскурня. – 2014. – 22.01. – Режим доступа : <https://www.youtube.com/watch?v=CyFqqstK7e0>. – Назва з екрану.
 11. *Семенченко М.* Валентин Сильвестров: «Читайте Шевченко, пока не поздно...» [Электронный ресурс] / М. Семенченко // День. – 2013. – 29.12. – Режим доступа : <http://www.day.kiev.ua/ru/article/kultura/valentin-silvestrov-chitayte-shevchenko-poka-ne-pozдно>. – Название с экрана.
 12. *Слободяник Д.* Майдан — главный подарок украинцам к юбилею Шевченко [Электронный ресурс] / Д. Слободяник // LB.ua. – 2014. – 15.01. – Режим доступа : http://society.lb.ua/culture/2014/01/15/251670_maydan_glavniy_podarok_ukraintsam.html. – Название с экрана.
 13. *Тимошенко Д.* Шевченко своими руками: на Майдане Независимости скульптуру Кобзаря вытесывают все желающие [Электронный ресурс] / Тимошенко Д. // Gazeta.ua. – 2014. – 9.03. – Режим доступа : http://gazeta.ua/ru/articles/culture/_sevchenko-svoimi-rukami-na-majdane-nezavisimosti-skulpturu-kobzarya-vytesyvayut-vse-zhelayushchie/546277. – Название с экрана.
 14. *Чорногор И.* В Кременчуге появилось граффити с портретом Кобзаря [Электронный ресурс] / И. Чорногор // Окраины Кременчуга. – 2014. – 10.03. – Режим доступа : <http://okrain.net.ua/news/read/V-Kremenchuge-rojavilos-graffiti-s-portretom-Kobzarja.html>. – Заглавие с экрана.
 15. *Шевченко* першим вийшов на Майдан, коли там нікого не було, — львівський літературознавець [Електронний ресурс] // 032.ua. – 2014. – 18.03. – Режим доступа : <http://www.032.ua/news/496875>. – Назва з екрану.

Тарас Шевченко у соціокультурних вимірах Майдану.

Гранчак Т. Ю., завідділом політологічного аналізу Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, доктор наук із соціальних комунікацій (Київ).

Українська біографістика = Biographistica ukrainica. – К., 2014. – Вип. 11. – С. 233–246.

У статті проаналізовано специфіку сприйняття та відтворення образу Тараса Шевченка в соціокультурному середовищі Майдану. Обґрунтовано три різновиди сприйняття та відтворення образу Шевченка в творчості митців Майдану. Перший — образ поета, інтегрований у контекст подій

на Майдані на рівні соратника-побратима, уособив ототожнення цінностей учасників протестів із ідеями Кобзаря, сприяв «освяченню» постаттю Шевченка боротьби проти режиму Януковича як антиукраїнського за своєю суттю, осмисленню подій Майдану як української революційної війни за незалежність. Другий — образ ідеолога Майдану, натхненника-пророка, який вибудував у своїй творчості актуальну і сьогодні систему цінностей — свобода, гідність, любов до матері-Батьківщини і її захист, утвердження української ідентичності. Третій образ Шевченка — у діях учасників Майдану, в сукупності вчинків окремих особистостей, об'єднаних єдиним прагненням до перемоги ідеалів національної свободи. У цьому сенсі увесь Майдан як суспільно-політичне і соціокультурне явище став збірним образом Шевченка, його сучасним відродженням.

Ключові слова: Тарас Шевченко, Кобзар, Майдан, українська самоідентичність, національна свобода, незалежність.

Taras Shevchenko in the socio-cultural dimensions of Maidan.

Granchak T. Y., head of the department of political analysis of the V. Vernadsky National Library of Ukraine, PhD of Social Communications (Kiev).

Українська біографістика = Biographistica ukrainica. – **К., 2014.** – Vol. 11. – P. 233–246.

It was analyzed the specificity of perception and image reproduction Shevchenko in Maidan's socio-cultural environment in article. It was grounded three kinds of perception and image reproduction of Shevchenko in the work of Maidan's artists. The first — the image of the poet, integrated into the context of events in Maidan at the level of comrade-in-arms, which personified the identification of values of protesters with poet's ideas, contributed «sanctification» with Shevchenko's figure the fight against Yanukovich regime as inherently anti-Ukrainian, understanding the events of Maidan as Ukrainian Revolutionary War for independence. Second — image of ideologue of Maidan, mastermind-prophet, who built in his work topical even now the system of values — freedom, dignity, love of mother and Motherland, their defense, strengthening of Ukrainian identity. The third image of Shevchenko — the actions of participants in the Maidan, in the aggregate behavior of individuals, united by a common desire to win the national ideals of freedom. In this sense, the entire Maidan as a socio-political and socio-cultural phenomenon has become a collective image of Shevchenko, its modern revival.

Keywords: Taras Shevchenko, Kobzar, Maidan, Ukrainian self-identity, national freedom, independence.

Тарас Шевченко в социокультурных измерениях Майдана.

Гранчак Т. Ю., заведомом политологического анализа Национальной библиотеки Украины имени В. И. Вернадского, доктор наук по социальным коммуникациям (Київ).

Українська біографістика = Biographistica ukrainica. – К., 2014. – Вып. 11. – С. 233–246.

В статье проанализирована специфика восприятия и воспроизведения образа Тараса Шевченко в социокультурной среде Майдана. Обосновано три разновидности восприятия и воспроизведения образа Шевченко в творчестве художников Майдана. Первый — образ поэта, интегрированный в контекст событий на Майдане на уровне соратника-побратима, олицетворял отождествление ценностей участников протестов с идеями Кобзаря, способствовал «освящению» фигурой Шевченко борьбы против режима Януковича как антиукраинского по сути, осмыслению событий Майдана как украинской революционной войны за независимость. Второй — образ идеолога Майдана, вдохновителя-пророка, который выстроил в своем творчестве актуальную и сегодня систему ценностей — свобода, достоинство, любовь к матери — Родине и ее защита, утверждение украинской идентичности. Третий образ Шевченко — в действиях участников Майдана, в совокупности поступков отдельных личностей, объединенных единым стремлением к победе идеалов национальной свободы. В этом смысле весь Майдан как общественно-политическое и социокультурное явление стал собирательным образом Шевченко, его современным возрождением.

Ключевые слова: Тарас Шевченко, Кобзарь, Майдан, украинская самоидентичность, национальная свобода, независимость.